

TOMÁŠ POSPÍŠIL, POVĚŘENÝ VEDENÍM STÁTNIHO PODNIKU LESY ČESKÉ REPUBLIKY:

Současná kalamita v lesích má odlišný charakter než rozmnožení kůrovců v minulosti

■ **Minulý týden jste byl pověřen vedením státního podniku Lesy České republiky. Kde jste pracoval dosud?**

Ke státním lesům jsem nastoupil v roce 1998 hned po absolvování vysoké školy. Postupně jsem prošel provozními pozicemi od revírnicka přes lesního správce, krajského ředitele v Šumperku až do pozice ředitele lesního a vodního hospodářství. V této funkci jsem byl od ledna letošního roku.

■ **Nyní jste pověřen vedením firmy s tím, že toto období není časově ohraničeno. Mělo by trvat do vypsání výběrového řízení na funkci generálního ředitele.**

Je to tak. Nicméně toto pověření neznámá řízení společnosti pouze v nouzovém, provizorním režimu. Podnik musí plnit všechny úkoly v plném rozsahu, a to zejména s ohledem na aktuální kalamitní situaci.

■ **Jaké jsou tedy vaše priority, s nimiž se funkce ujímáte?**

Jednoznačnou prioritou je včasné zpracování kalamitního dříví, které je napadené kůrovci nebo postižené chřadnutím lesů obecně. Letošní jarní období nám opět ukázalo, že situace se změnou klimatu může být výrazně rychlejší, než jsme předpokládali, a ostrý přechod ze zimy přímo do letního období nám při práci v lesích působí značné problémy.

■ **V kterých oblastech je situace s kůrovcem nejdramatičtější?**

Největší rozsah kalamitního stavu je v oblastech s nedostatkem srážek a spodní vody, což vytváří stresové stavy pro lesní porosty. Jde o severovýchodní a střední Moravu. Zasažena je také Vysočina a část jižních až západních Čech.

■ **Kde jsou příčiny současného stavu? Pouze v suchu?**

V naší republice jsou rozsáhlé smrkové lesy různého stáří. V minulosti dosahovalo zastoupení smrku více než 70 procent celkové plochy lesa. Jde o dědictví po našich předcích, ale těžko jim to dnes můžeme vyčítat. Hospodářili podle svých zkušeností a tehdejších znalostí. V současné době ale dochází k tomu, že vlivem klimatické změny, která je mnohem rychlejší, než se dalo předpokládat, ubývá srážek a zároveň roste průměrná teplota. Srážky jsou navíc nerovnoměrně rozprostřené v průběhu roku a spíše se střídají přívalové deště se suchými periodami. Narušuje se tak vodní bilance v krajině. Tedy rozdíl mezi množstvím vody přijímané a vydávané. Pokud se

vodní bilance zhoršuje tím, že nám z prostředí více vody ubývá, než zůstává, tak potom samozřejmě vlaha chybí na polích i v lesích.

■ **A se suchem přichází kůrovec?**

Nedostatek vody se projevuje v první řadě tím, že stromy nejsou schopny vytvářet obranné látky, například pryskyřici. A chybí-li obranné látky, nejsou schopny tvořit si přirozenou imunitu a podléhají druhotným škůdcům. U smrku to jsou především kůrovci, ale například i houba václavka.

Kalamitní situace vzniká mj. klimatickými změnami postihuje v rámci ČR všechny vlastníky bez ohledu na způsob obhospodařování

Samozřejmě i zdravý porost bývá občas napadán škůdcem, ale většina stromů je schopna se ubránit. Kůrovec je přirozenou součástí smrkového lesa. Ovšem v případě, že se stromy nejsou schopny přirozeně bránit, dochází k rozsáhlému napadení větších porostů a populační dynamika škůdce roste výrazně rychleji.

■ **Je možná nějaká obrana?**

Lesníci mají dlouhodobě vyzkoušené metody boje s podkožním hmyzem. Jsou to například úmyslné pokácené stromy – lapáky, nebo lapací feromonové pastě – lapáče. Nejdůležitějším prvkem boje proti kůrovci je ale včasné nalezení napadených stromů, jejich odvezení z lesa a následná asanace. A jak jsem se již zmínil, pokud jsou porosty dostatečně zdravé, jsou schopny se kůrovcem bránit a fungují i lesnické obranné mechanismy. A naopak, v případě, že je oslabena obranná schopnost porostů, stávají se konvenční metody neefektivními.

■ **A v této fázi se nacházíme nyní?**

Pokud bych použil přírůstek, pak je to podobná situace jako například s chřipkou. Onemocnění jinak zdravý člověk, do týdne by měl chřipku běžnými medikamenty vyléčit. V případě, že má ale narušenou imunitu, chřipku paralenem nevyléčí, naopak může pro něj mít i fatální důsledky.

■ **Velká kůrovcová kalamita postihla Česko v 80. letech. Je možné ji srovnat s touto současnou?**

Dnes se nacházíme v situaci, která je výrazně odlišná od předchozích kalamit. A to právě z toho důvodu, že v minulosti byly neoslabené, zdravé porosty polámané větrem a následně v nich došlo k přemnožení kůrovců. V tuto chvíli je situace diametrálně jiná, protože škůdci napadají rozsáhlé oslabené porosty, jimž chybí imunita.

klimatem (ubývání srážek a zvyšování teploty) pokračovat současným tempem, tak může být obdobná situace brzy například na Vysočině, v jižních Čechách, západních Čechách a rozsah bude nesrovnatelně větší. Je proto dobře, že se o tomto problému více hovoří a společnost vnímá potřebu plnění všech funkcí lesa mnohem významněji.

Foto: archiv Lesy ČR

■ **Jak se tedy brání?**

Pro řešení aktuální situace je nejdůležitějším, respektive jediným opatřením včasné zpracování napadených stromů a jejich odvezení k asanaci tak, aby se populační dynamika šíření brouka co nejlépe zpomalila. Tím by neměly vznikat tak rozsáhlé holiny a měli bychom dostat větší časový prostor pro obnovu smíšených, stabilnějších lesů.

■ **Je situace opravdu katastrofická, jak se o tom v posledních dnech hovoří?**

Kalamitní situace v oblasti severovýchodní Moravy a Slezska je poměrně dramatická. Po těžbě kalamitního dřeva tu vznikají rozsáhlé plochy v desítkách až stovkách hektarů. Naštěstí taková situace není ve všech oblastech republiky. Do budoucna ale není vyloučeno, že se poškození nerozšíří. Pokud bude změna

o pestřejší výsadbu. Znamená to, že to je stále málo?

Ano, Lesy České republiky skutečně už několik desítek let vysazují druhově pestřejší porosty. Ale při běžném hospodaření se ročně obnoví jen zhruba jedno procento lesních porostů. Nám, coby státnímu podniku, legislativa přikazuje vysazovat meliorační a zpevňující dřeviny do výše minimálně 25 procent. Jsou to převážně listnaté stromy, ale i například jedle. Naopak nejde o modřín, smrk nebo borovicí. Už dlouhodobě ale tuto hodnotu překračujeme a vysazujeme více než 50 procent, a v nižších polohách dokonce 80–90 procent.

Když se na problém podíváme matematicky, tak Lesy České republiky hospodář na 1,2 milionu hektarů plochy lesa. Ročně obnovíme zhruba 12 tisíc hektarů. Potrvá tedy desítky let, než se druhová skladba obmění sto procentně. Změna ve výsadbě je výrazná, ale protože hospodáříme s dlouhověkmi dřevinami, tak pocítíme změnu až za relativně dlouhou dobu.

■ **Je kůrovec problémem pouze státních lesů?**

Kalamitní situace vzniká mimo jiné klimatickými změnami postihuje v rámci České republiky všechny vlastníky bez ohledu na způsob obhospodařování. Obdobně jsou na tom i ostatní státy středoevropského regionu – Rakousko, Německo, Slovensko nebo Polsko. Pro představu, v celé České republice se dlouhodobě ročně těží 18 milionů kubíků dříví. Z toho bylo v roce 2017 celkem 5,4 milionu kubíků dřeva kůrovcového. Státní podnik Lesy České republiky, který hospodář na méně než polovinu lesní výměry v republice, zpracoval 2,7 milionu kubíků kůrovcového dřeva. Z toho je patrné, že se tento problém týká všech vlastníků.

Osobně se domnívám, že je velmi důležité, aby celá společnost vnímala chřadnutí lesů jako celospolečenský problém. Vždyť lesy přináší nejen hospodářské užitky, ale mají mnoho mimoprodukčních funkcí. Od tvorby kyslíku, čištění ovzduší, zadržování vody v krajině přes ochranu proti erozi až po funkci rekreační nebo estetickou.

■ **Může pomoci změna legislativy? Respektive v čem by vám mohla pomoci?**

Při kalamitě máme coby státní podnik omezené možnosti pružněji reagovat. Potřebujeme rychle zpracovat kalamitní dřevno, ale náš postup je pevně řízen zákonem o zadávání veřejných zakázek. V případě, že je stav u všech vlastníků lesa stejný, tak může být tento systém méně pružný.

Pokud krajinou projde povodeň nebo zemětřesení, je to vnímáno jako mimořádný stav a samosprávy i společnost přijímají okamžitá opatření. Chřadnutí lesních porostů je v tuto chvíli chronické, ale k obdobnému posouzení zatím nedochází.

■ **Po kalamitní těžbě vznikají holiny. Stiháte je znovu zalesnit?**

Holiny vzniklé po velkoplošných kalamitních těžbách by bylo možné zalesnit v poměrně krátké době, ale v mnoha případech to nemusí být žádoucí. Právě z toho důvodu, že by nám opět vznikaly stejnověké, málodruhové porosty, byť složené z listnatých dřevin. Domnívám se, že je do budoucna potřeba využít i například přípravných porostů pionýrských dřevin. Došlo by tak k okamžitému ozeleňování vykáčených ploch s tím, že k obnově dřevinami cívlovními bychom přikročili až po deseti dvaceti letech. Tím bychom dosáhli větší druhové, prostorové i věkové pestrosti.

Současná legislativa nám ale velí zalesnit každou plochu do dvou let, využití pionýrských dřevin v uvedeném smyslu je možné pouze na výjimku. Myslíme, že by tento způsob obnovy lesa měl být všem vlastníkům umožněn.

Důležité pro obnovu lesa po kalamitě je také snížení stavu zvěře v lesích.

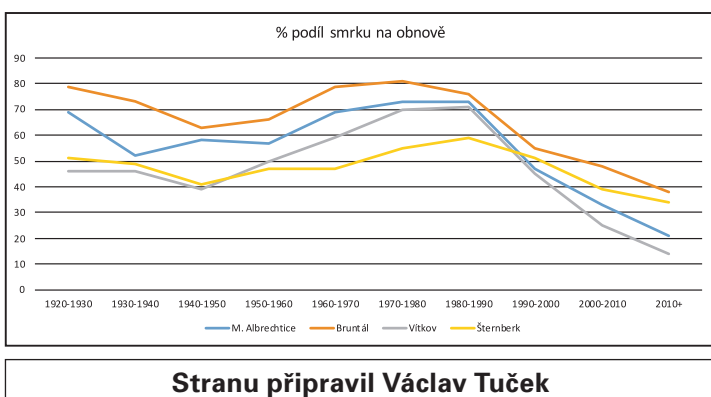
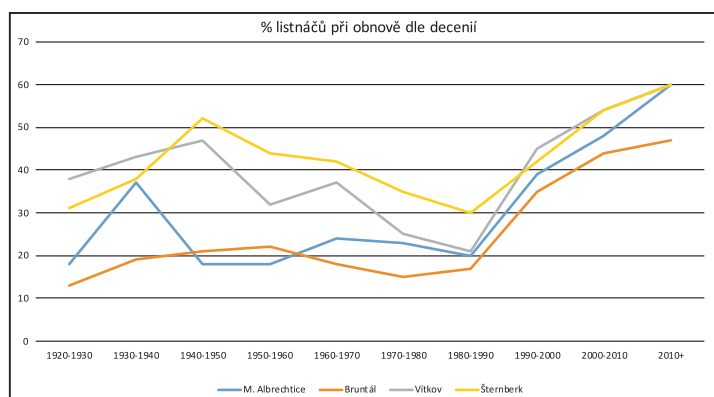
■ **Snížení stavu zvěře v lesích?**

Ano. K rozšíření smrkových monokultur přispělo i to, že jednolátné stromy jsou zvěří méně poškozené. Pokud budete mít vedle sebe listnatý strom nebo třeba jedli a vedle smrkový porost, zvěř si vybere vždy raději listnáče. Ani využití pionýrských dřevin, o kterém jsem hovořil, nebude možné s vysokými stavy zvěře, protože by mladé stromy okousala dřívě, než vyrostou.

Pokud budeme mít přiměřené stavy zvěře v našich lesích, tak obnova druhově, věkově i prostorově pestřejších lesů bude probíhat v mnohem rychlejším tempu, než tomu je dnes.

■ **Přesto věříte, že se podaří kůrovcovou kalamitu v českých lesích zvládnout?**

Nemám strach, že by z české krajiny les zmizel, je třeba si ale zvyknout na to, že bude jiný, a také mít trpělivost, protože to chvíli potrvá. Jsem přesvědčen o tom, že všichni lesníci maximalizují úsilí pro zvládnutí tohoto dnešního nepříznivého stavu. Je ale velmi dobře, že se o tomto problému více hovoří, že je o něm veřejnost informována. Lesy jsou obnovovány zejména pro budoucí generace a samozřejmě jim nemůžeme zanechat krajinu bez stromů a života.

Stranu připravil Václav Tuček

Ing. Tomáš Pospíšil (45)

- absolvoval v roce 1997 Lesnickou fakultu Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně
- v podniku Lesy České republiky působí od roku 1998 – nejprve jako adjunkt, později revírnick a lesní správce na Lesní správě Loučná nad Desnou a od srpna 2014 jako krajský ředitel Krajského ředitelství v Šumperku
- prvního ledna 2018 byl jmenován ředitelem Úseku lesního a vodního hospodářství a dne 14. května letošního roku byl pověřen řízením státního podniku

Partnerem stránky jsou

www.vzajmulesa.cz

